

Висновки. Отже, навички самообслуговування поділяються на декілька груп, а саме: навички прийому їжі; гігієнічні навички; навички охайності; навички одягання та роздягання; поведінкові навички. Успішне їх формування у дітей із затримкою психічного розвитку сприяє формуванню в них культури поведінки, що в подальшому стане підґрунтям успішної соціалізації осіб зазначеної категорії.

Перспектива дослідження. Подальшою перспективою нашого дослідження є розроблення методичних рекомендацій для успішного формування навичок самообслуговування в дошкільників із затримкою психічного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алиева Ш. Г. Социальное развитие дошкольников. *Молодой ученый*. 2014. № 2. С. 111–115.
2. Арсентьева В. П. Игра – ведущий вид деятельности в дошкольном детстве : учебное пособие. Москва: Форум, 2015. 144 с.
3. Гогоберидзе Г. А., Солнцева О. В. Дошкольная педагогика с основами методик для воспитания и обучения. Спб.: Питер, 2013. 464 с.
4. Дмитриева С. О. Педагогические условия формирования навыков самообслуживания у детей раннего дошкольного возраста. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://core.ac.uk/download/pdf/196276736.pdf>
5. Попова А. В. Развитие навыков самообслуживания у старших дошкольников. [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://lpi.sfu-kras.ru/files/2_6.pdf

Радчук Дар'я Юріївна

магістрантка спеціальності 016 Спеціальна освіта
(Тифлопедагогіка. Сурдопедагогіка)
Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка
Науковий керівник – канд. пед. наук, доцент
О. В. Колишкін

ФОРМУВАННЯ СПРЯМОВАНOSTІ НА МАЙБУТНІЙ ПРОФЕСІЙНИЙ УСПІХ В УЧНІВ ЗІ ЗНИЖЕНИМ СЛУХОМ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті розкрито теоретичні аспекти процесу формування спрямованості на майбутній професійний успіх в учнів зі зниженим слухом. Наголошується, що готовність старшокласника до професійного самовизначення, як особистісне новоутворення, формується у процесі цілеспрямованого педагогічного впливу й забезпечує узгодження старшокласником знань про зміст і структуру робітничих та технічних професій і їх вимоги до суб'єкта зі сформованими в процесі розвитку пріоритетними можливостями

та потребами. Узгодження учнем вимог майбутньої професії та власних можливостей здійснюється через профорієнтаційну діяльність, яка організовується й керується педагогом.

Ключові слова: професійний успіх, учні зі зниженим слухом, спрямованість, формування, старшокласники.

Radchuk Darya Yuriyivna

Master's student majoring in 016 Special Education

(Typhlopedagogy. Deaf pedagogy)

Sumy State Pedagogical University

named after A.S. Makarenko

Supervisor - Ph.D. ped. sciences, Associate Professor

O.V. Kolishkin

FORMATION OF FOCUS ON FUTURE PROFESSIONAL SUCCESS IN PUPILS WITH HEARING LOSS AS A PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL PROBLEM

The article reveals the theoretical aspects of the process of forming a focus on future professional success in pupils with hearing loss. It is noted that the readiness of high school students for professional self-determination, as a personal neoplasm, is formed in the process of purposeful pedagogical influence and ensures coordination of high school student knowledge about the content and structure of working and technical professions and their requirements for the subject. The student's coordination of the requirements of the future profession and their own capabilities is carried out through career guidance activities, which are organized and managed by the teacher.

Keywords: professional success, pupils with hearing loss, focus, formation, high school students.

Постановка проблеми. На сучасному етапі становлення України як демократичної держави формується нове ставлення суспільства до дітей з різноманітними порушеннями психофізичного розвитку, нове бачення умов і шляхів їх соціалізації та інтеграції в соціум. Перед психолого-педагогічною наукою стоїть необхідність розробки сучасних засобів навчання та виховання, які б підвищували рівень соціальної адаптації дітей з обмеженими можливостями.

Сучасний етап розвитку спеціальної освіти, вимагає особливої уваги щодо організації процесу формування спрямованості на майбутній професійний успіх дітей, які мають особливі освітні потреби, в тому числі зі зниженим слухом. Супровід професійного самовизначення даних осіб набуває вагомого значення, оскільки в системі шкільних дисциплін обрання майбутньої професії займає особливе місце [3]. Спеціальна школа покликана допомогти учням зі зниженим слухом оволодіти професією і адаптуватись до суспільного середовища, активно соціалізуватися у ньому.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема професійного самовизначення особистості та формування готовності старшокласника до вибору професії розглядається у працях Г. Балла, В. Зінченка, Л. Йовайші, Є. Клімова, Б. Федоришина та ін. [1]. Дослідження окремих вчених присвячено проблемам психології трудової діяльності, вивченню особливостей протікання трудових процесів у дітей зі зниженим слухом (А. Дьячков, Т. Розанова, Л. Фомічова) [2]. Велику увагу трудовому навчанню та вихованню, професійній орієнтації та свідомому вибору професії учнів зі зниженим слухом приділяли Г. Зайцева, Ж. Шиф та ін. [1; 3]. Однак, більшість дослідників звертають увагу на застарілість напрямів та методів, навчальних програм та форм проведення уроків у спеціальних школах.

Мета статті – розкрити теоретичні аспекти процесу формування спрямованості на майбутній професійний успіх в учнів зі зниженим слухом.

Виклад основного матеріалу. Процес формування спрямованості на майбутній професійний успіх в учнів старшого шкільного віку уявляє собою систему державних заходів, яка передбачає формування у старшокласників психологічної готовності до вибору професії на основі потреб суспільства із урахуванням інтересів і схильностей. Ключовими елементами визначення такого типу є державне управління процесом підготовки учня до вибору професії, спрямованість цього управління на певне коло професій і на певні галузі виробництва, формуванню у них професійного самовизначення при виборі відповідних професій [1].

Актуальним для сучасної школи є розв'язання проблеми активізації процесу професійного самовизначення старшокласників, під якою розуміють цілеспрямований педагогічний вплив на особистість учня, який актуалізує перед ним проблему вибору майбутньої професії і пов'язану з ним діяльність, насамперед – самостійну, яку спрямовано на самопізнання та ознайомлення зі світом професій, співставлення власних якостей особистості з вимогами, які ставить професія до людини.

Готовність старшокласника до професійного самовизначення, як особистісне новоутворення, формується у процесі цілеспрямованого педагогічного впливу й забезпечує узгодження старшокласником знань про зміст і структуру робітничих та технічних професій і їх вимоги до суб'єкта зі сформованими в процесі розвитку пріоритетними можливостями та потребами

[3]. Узгодження учнем вимог майбутньої професії та власних можливостей здійснюється через профорієнтаційну діяльність, яка цілеспрямовано організовується й керується педагогом.

Робота по формуванню спрямованості на майбутній професійний успіх у старшокласників передбачає вирішення певних завдань [2]:

1. Ознайомлення учнів з інформаційним матеріалом, що характеризує масові професії.
2. Інформування учнів про умови оволодіння професіями (про навчальні заклади, навчальні предмети, строки навчання, кваліфікаційні перспективи).
3. Формування в учнів позитивного ставлення до різних видів професій.
4. Формування в учнів стійких професійних інтересів і правильно мотивованих професійних намірів, в основу яких покладено усвідомлення своїх власних професійно значущих психологічних особливостей, здібностей, а також соціально-економічних умов вибору професії.

Структурним елементом процесу професійного самовизначення виступає система професійної консультації. Сучасні дослідники визначають професійну консультацію як систему психологічного вивчення особистості учня з метою надання йому обґрунтованих порад щодо оптимальних для нього напрямів і засобів професійного самовизначення. Отже, за таким визначенням, у центрі професійної консультації, перебуває особистість у всій складності її психологічної структури, з індивідуальними особливостями прояву її психічних функцій, з її потребами, домаганнями, інтересами, зі сформованою (за допомогою профінформаційної роботи) профорієнтаційною позицією. В основі такої позиції – спрямованість особистості на самостійне вирішення проблеми власного професійного самовизначення [1].

Вагомим структурним елементом професійної орієнтації є професійний добір, який визначається як система роботи з надання порад і допомоги людині щодо прийняття нею рішення про такий вибір конкретного виду професійної діяльності, який би максимально відповідав суб'єктивним і об'єктивним умовам професійного самовизначення, перспективам подальшого розвитку даної особистості та її успішній реалізації в професійній діяльності.

Часто профдобір збігається з функціональною частиною профконсультації. Такий збіг визначається спільністю методик, що застосовуються в цих двох системах. Але виділення системи профдобору в окремий структурний елемент

професійної орієнтації необхідне через специфічну мету професійного відбору. Його метою є не підготовка учня до професійного самовизначення з відстроченим фіналом, а саме цей фінал, тобто вирішення питання про реалізацію професійного самовизначення. Вводячи поняття професійний добір у систему понять професійної орієнтації, розкриваємо його як процес добору професії для людини такої професії, що найбільшою мірою відповідає інтересам особистості цієї людини.

Система профдобору є органічною складовою системи професійної орієнтації та її фінальною частиною. За своїм змістом і своєю метою профдобрі протистоїть профвідбору. Йдеться про зіставлення двох полюсів; на одному – люди, на другому – професії. У разі профдобору це зіставлення полюсів набуває такого змісту: з одного боку – конкретна людина з її інтересами, потребами, домаганнями, з іншого боку – множина професій, з яких потрібно виділити (підібрати) одну, що найбільш відповідає інтересам особистості, а всю решту відсіяти. У разі ж профвідбору з одного боку розташована конкретна професія зі своїми вимогами до психологічної сфери особистості, з іншого – певна множина людей, з якої потрібно вибрати лише тих, хто задовольняє вимогам даної професії, а всіх інших людей відсіяти. Тобто, у першому випадку фільтруються і певною мірою дискримінуються професії, у другому – фільтруються і дискримінуються люди [3].

Сутність профвідбору полягає в проведенні науково обґрунтованих комплексних, послідовних заходів, які дозволяють виявити осіб, найбільш придатних за своїми індивідуальними психофізіологічними властивостями до успішного опанування тією чи іншою професійною діяльністю.

Профвідбір в умовах школи – це спеціально організований процес, мета якого – визначити з допомогою науково обґрунтованих методів індивідуальні особливості учня як організму (що є компетенцією фізіології) і як особистості (що є компетенцією педагогіки та психології), врахувати та розвинути певні психофізіологічні характеристики особистості при опануванні визначеним профілем трудового навчання.

Профвідбір, як діагностична процедура, не претендує на остаточне вирішення питання щодо придатності особистості до професії; він тільки зменшує ймовірність помилок у професійному визначенні. Це залежить не стільки від показників досконалості та обґрунтованості тієї чи іншої застосованої

методики, скільки тим, що кожна людина має різні ресурси та можливості стосовно власного розвитку внаслідок високої пластичності нервової системи.

Взаємний зв'язок між профінформацією, профконсультацією і профдобором у системі профорієнтаційної роботи має певні особливості, що впливають із завдань і логіки побудови навчально-виховного процесу. Тільки за цих умов стає можливим підібрати для людини такий вид професійної діяльності де особистість максимально реалізує свої здібності. У такому разі людина має великі шанси на отримання задоволення від самого процесу й результату праці яку виконуватиме як фахівець.

Саме тому головне завдання профорієнтаційної роботи – формування в учнів спрямованості на майбутній професійний успіх та обрання майбутньої професії. Педагогами і психологами доведено, що пізнавальний інтерес є основним внутрішнім мотивом навчання, тому розвиток пізнавального інтересу до праці виявляється досить важливим для учнів.

Висновки. Таким чином, в роботі розкрито теоретичні аспекти процесу формування спрямованості на майбутній професійний успіх в учнів зі зниженим слухом. Професійне самовизначення старшокласників є процесом визначення індивідом свого місця в професійній структурі, заснований на усвідомленні індивідуальних здібностей, інтересів і можливостей (внутрішні фактори), а також залежить від соціального середовища (зовнішні фактори), результатом якого є безпосередньо вибір професії. Сучасні підходи до професійного самовизначення особистості розглядають його як довготривалий і динамічний процес самостійного зняття людиною протиріччя між власними можливостями, бажанням та попитом ринку праці щодо рівня і якості фахівців.

Перспектива дослідження. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в удосконаленні сучасних підходів до професійного самовизначення старшокласників зі зниженим слухом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Липа В. А. Основы коррекционной педагогики : учеб. пособ. / В. А. Липа. Донецк : Лебідь, 2002. 327 с.
2. Основы корекційної педагогіки: навч. посіб. / С. П. Миронова, О. В. Гаврилов, М. П. Матвєєва; за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський: К-ПНУ імені І. Огієнка, 2010. 264 с.
3. Сурдопедагогика : учеб. для студ. высш. пед. завед. / под ред. Е. Г. Речицкой. М. : ВЛАДОС, 2004. 655 с.